

รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา เพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัลโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ตุลาภรณ์ แสนปรน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ด้าน กล่าว คือ ด้านการสำรวจคัมภีร์ใบลาน พบว่าวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รวม ๖๘ วัด มีความต้องการสำรวจ อนุรักษ์ พินฟู คัมภีร์ใบลานล้านนา จำนวน ๒๕ วัด และไม่ต้องการสำรวจ จำนวน ๔๓ วัด ด้านรูปแบบการจัดเก็บคัมภีร์ใบลาน พบว่าไม่มีรูปแบบในการจัดเก็บที่ชัดเจน ไม่มีการจัดให้เป็นระเบียบหรือเป็นหมวดหมู่ บางผูกแยกออกจากกัน บางผูกตัวใบลานแยกออก เนื่องจากสายสยองที่ใช้สำหรับร้อยใบลานขาดหรือหมดอายุการใช้งาน นอกจากนี้ยังมีการห่อด้วยผ้าห่อคัมภีร์ใบลานที่มีลักษณะต่างกันตามคติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น และเก็บรักษาไว้ตามตู้ธัมม์ หีบธัมม์ ด้านการสร้างเครือข่าย มีการกำหนดกรอบการดำเนินงานของเครือข่ายไว้ ๔ ประการ การดูแลรักษา การอนุรักษ์ การพินฟู การถ่ายทอดคัมภีร์ใบลาน และด้านการเผยแพร่ พบว่า ปัจจุบันมีการเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การนำคัมภีร์ใบลานที่สำคัญออกมาเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดนิทรรศการเชิงวิชาการ การศึกษาวิจัย การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ในรูปแบบฐานข้อมูลในเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ คัมภีร์ใบลาน ระบบดิจิทัล การมีส่วนร่วมของชุมชน

Patterns of Lanna Palm-Leaf manuscripts Conservation for Digital Collection through Community Participation in Mae Tha District, Lampang Province

Tulaporn Saenpron

Abstract

This research is qualitative research which aimed to study patterns for conserving Lanna palm-leaf manuscripts for digital collection through community participation in Mae Tha District, Lampang Province.

The results were divided into 4 aspects as follows. For Lanna palm-leaf manuscripts survey, it was found that 25 from 68 temples requested a survey for conserving and restoring. However, 43 temples denied. For Lanna palm-leaf manuscripts storage, it was found that there were not clear methods for categorizing or grouping. Some manuscripts were kept separately while some were tied together since the ropes were torn. In addition, the fabric bags for keeping manuscripts were different depending on each local belief. The manuscripts were put in Dhamma cabinets. For network creation, the 4 aspects for network framework were defined including maintenance, preservation, restoration, and transfer. For propagation, it was found that palm-leaf manuscripts were propagated in many ways such as preaching on Buddhist holy days, academic exhibitions, research, integrating with education and publicizing on educational institutions' and organizations' websites.

Keywords: Preservation, palm-leaf manuscripts, digital files, Participatory Method

บทนำ

คัมภีร์ไบเบิล เป็นมรดกวัฒนธรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่บรรพชนไทยสร้างสรรค์ขึ้นเป็นเอกสารโบราณที่จารด้วยเหล็กแหลมลงบนใบของต้นลาน เชื่อกันว่าเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คัมภีร์ไบเบิลใช้สำหรับบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ด้านพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์สังคม เช่นเดียวกับศิลาจารึกและสมุดไทย ส่วนมากจะถูกเก็บรักษาไว้ที่วัด บางแห่งยังคงใช้คัมภีร์ไบเบิลเหล่านี้เทศน์สั่งสอนอุบาสกอุบาสิกาในวันอุโบสถ วันสำคัญทางศาสนาหรือในพิธีกรรมงานศพ สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

อักษรธรรมล้านนา หรือ “ตัวเมือง” ใช้ในการจารึกลงบนศิลา หรือจารลงในคัมภีร์ไบเบิล ที่เกี่ยวกับพระธรรมคำสอนต่าง ๆ อีกทั้งยังใช้ในการเขียนตำรายา ตำราโหราศาสตร์ ตำราพิชัยสงคราม ตลอดจนบันทึกวรรณกรรม คำโคลง และบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อักษรชนิดนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายในภาคเหนือของประเทศไทย หรือดินแดนล้านนาซึ่งครอบคลุม ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

ปัจจุบัน พบว่าไม่มีการใช้อักษรล้านนาในการบันทึก จดจาร หรือสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ เพราะคนล้านนาใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารแทน มีเฉพาะคนบางกลุ่มที่อ่านออกเขียนได้ อาทิ พระภิกษุบางรูปที่เคยเรียนเขียนอ่านอักษรธรรมล้านนามาก่อน หรือผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้วลาสิกขาบทยออกมาที่เรียกว่า “พ่อหน้อย” หรือ “พ่อหนาน” และปัจจุบันมีโรงเรียนบางแห่งที่สนับสนุนส่งเสริมให้มีการสอนหลักสูตรภาษาล้านนาอย่างง่าย

จากการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น พบว่า วัดใน

จังหวัดลำปางมีคัมภีร์ไบเบิลเป็นจำนวนมาก และมีการสำรวจขึ้นทะเบียนไว้ รอให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่ในโอกาสต่อไป และได้มีการถ่ายไมโครฟิล์มเก็บไว้ที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีจำนวนเป็น ๑,๐๐๐ ผูกขึ้นไปก็มีหลายวัด จากการศึกษาค้นคว้า มีวัดในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีจำนวนเพียง ๓ วัดที่มีการสำรวจและขึ้นทะเบียนไว้ ได้แก่ วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จำนวน ๓,๒๐๐ ผูก วัดนาครหลวง ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จำนวน ๒,๘๒๘ ผูก และวัดป่าตันหลวง ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ มีจำนวน ๑,๙๐๕ ผูก (เกิดอัคคีภัยเมื่อปี ๒๕๔๑ คัมภีร์ไบเบิลถูกเผาไปเป็นจำนวนมาก) และยิ่งไปกว่านั้นคือ การได้ทราบข้อมูลสถานการณ์ของคัมภีร์ ไบเบิลในจังหวัดลำปาง จากการลงพื้นที่ในโครงการต่าง ๆ ที่คณะของผู้วิจัยได้ดำเนินการ ทำให้ทราบว่าคัมภีร์ไบเบิลของจังหวัดลำปางกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต ทั้งนี้เป็นเพราะความกลัวและความเชื่อที่ผิด นอกจากนี้ ยังเป็นเพราะการขาดความรู้และขาดผู้สืบทอดคัมภีร์ไบเบิลทั้งที่อยู่ในชุมชนและในวัดต่าง ๆ อีกด้วย

ที่ผ่านมาได้มีหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาได้สนใจและมีความพยายามในการศึกษาค้นคว้า สำรวจ รวบรวม ปกป้อง และอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลแต่อาจยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาโดยรวมเนื่องจากขาดผู้รู้ในด้านการอ่าน แปล อีกทั้งยังขาดความต่อเนื่องและไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุน จึงทำให้งานในลักษณะนี้อ่อนแอ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษา สนับสนุนในเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำงานร่วมกับชุมชนต่าง ๆ ในเขตจังหวัดลำปาง ระหว่างการดำเนินงานพบว่า ยังมีวัดในอำเภอแม่ทะ

จังหวัดลำปาง ที่ยังไม่ได้รับการสำรวจ และรวบรวม คัมภีร์ใบลาน ซึ่งอำเภอแม่ทะ เป็นอำเภอหนึ่งที่มี ภูมิปัญญาด้านภาษา ที่เรียกว่า ภาษาล้านนา หรือ อักษรคำเมือง หรือ ตัวเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย ตำรายาสมุนไพร วรรณกรรมท้องถิ่น โหราศาสตร์ พิธีกรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถูกบันทึก ด้วยภาษาล้านนา แต่ชุมชนขาดความตระหนักถึง ความสำคัญ ไม่ได้รับการส่งเสริมในการเรียนรู้ ขาดการสืบค้นและถ่ายทอดอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกเสียตาย หวงแหน จึงเริ่ม ดำเนินการและหาหนทางในการอนุรักษ์ พื้นฟู คัมภีร์ใบลาน แต่ยังมีอุปสรรคในเรื่องการขาด ความรู้และความเข้าใจแนวทางและวิธีการศึกษา การอนุรักษ์ และวิธีการฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานที่ต้อง นอกจากนี่ยังพบว่าพระสงฆ์ในวัดยังขาดความรู้ ด้านการอ่านและการจารภาษาล้านนา

บทความ เรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” เป็นส่วนหนึ่งในโครงการสร้าง เครือข่ายการสำรวจ รวบรวม คัมภีร์ใบลาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบ ดิจิทัล โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจ รวบรวมคัมภีร์ ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมซึ่ง ประกอบไปด้วยนักวิชาการ นักศึกษา พระสงฆ์ ผู้นำ ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนเป็นแนวทาง ในการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานด้วยระบบดิจิทัลโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไปในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษารูปแบบการรวบรวมและ จัดหมวดหมู่เอกสารใบลานล้านนา ตลอดจนเสนอ แนวทางในการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานด้วยระบบดิจิทัล

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตของงานวิจัย คือ

ขอบเขตด้านพื้นที่

โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษา คือ วัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน ๖๘ วัด

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้าน ภาษาล้านนา มรรคทายก สมาชิกองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. ประชุมคณะทำงานเพื่อวางกรอบ การดำเนินงานวิจัย

๒. ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการสำรวจ และรวบรวม คัมภีร์ ใบลาน โดยการสนทนากลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ ๖-๘ คน เป็นการเก็บข้อมูลจาก ประสบการณ์ ความต้องการในการอนุรักษ์ พื้นฟู คัมภีร์ใบลาน เป็นการอภิปรายโต้ตอบสมาชิก ภายในกลุ่ม โดยจากการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ คัดเลือกจากตัวแทน ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ด้านภาษาล้านนา ผู้ใหญ่บ้าน เยาวชน หรือผู้สนใจทั่วไป จากการสนทนากลุ่มทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และความต้องการการสำรวจ อนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน

๓. สำรวจ รวบรวมคัมภีร์ใบลานตามวัด ในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน ๖๘ วัด

๔. รวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่คัมภีร์ใบลานจากวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัด ในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

๕. จัดเวทีเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดเก็บ คัมภีร์ใบลานด้วยระบบดิจิทัล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

๖. นำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น ๔ ด้าน กล่าวคือ

๑. ด้านการสำรวจคัมภีร์ใบลาน

จากการลงพื้นที่สำรวจคัมภีร์ใบลานเบื้องต้นของวัดในอำเภอแม่ทะ จำนวน ๖๘ วัด โดยใช้แบบสำรวจความต้องการการสำรวจ อนุรักษ์ พื้นฟู คัมภีร์ใบลานล้านนา เพื่อให้ทราบข้อมูลความต้องการให้คณะทำงานเข้าไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของวัดโดยจำแนกวัดตามรายตำบลในอำเภอแม่ทะ พบว่ามีความต้องการสำรวจ อนุรักษ์ พื้นฟู คัมภีร์ใบลานล้านนา จำนวน ๒๕ วัด เพราะคัมภีร์ใบลานล้านนา มีความสำคัญเนื่องจากมีเรื่องราวที่เป็น

ประวัติศาสตร์ในอดีตได้ถูกบันทึกด้วยอักษรล้านนา ซึ่งมีคุณค่าทางด้านจิตใจ อีกทั้งคัมภีร์ใบลานยังเป็นของคู่บ้านคู่เมืองที่ได้จารึกหลักธรรมคำสอน คำบอกเล่าประวัติหมู่บ้าน ประวัติบุคคล ตำรายา สมุนไพรพื้นบ้าน รวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงเห็นควรที่จะให้มีการอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาในอนาคต และพบว่ามียัดที่ไม่ต้องการสำรวจจำนวน ๔๓ วัด ด้วยเหตุผล คือ บางวัดมีการจัดหมวดหมู่ไว้แล้ว บางวัดไม่มีใบลาน บางวัดใบลานถูกไฟไหม้ บางวัดใบลานสูญหาย และบางวัดเป็นวัดที่สร้างใหม่

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาของพระ เณร อีกจำนวนมากที่ไม่สามารถอ่านคัมภีร์ใบลานล้านนาได้ เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านอักษรล้านนามาก่อน อีกทั้งปัจจุบันการให้ความสนใจและความสำคัญของคัมภีร์ใบลานลดลง เพราะได้มีการผลิตคัมภีร์กระดาษที่แปลเป็นภาษาไทย อ่านง่าย สร้างความสะดวกให้แก่พระสงฆ์มากขึ้น ดังนั้น ความต้องการในการอนุรักษ์พื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน

๒. ด้านรูปแบบการจัดเก็บคัมภีร์ใบลาน

จากการศึกษารูปแบบการจัดเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานล้านนาในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางนั้น ไม่มีรูปแบบในการจัดเก็บที่ชัดเจน คัมภีร์ใบลานที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ ส่วนมากจะไม่ได้จัดให้เป็นระเบียบหรือเป็นหมวดหมู่ บางผูกแยกออกจากกัน หรือมัดบางผูกตัวใบลานแยกออกเนื่องจากสายสยองที่ใช้สำหรับร้อยใบลานขาดหรือหมดอายุการใช้งาน จากนั้นจะห่อด้วยผ้าห่อคัมภีร์ใบลานที่มีลักษณะต่างกัน เช่น ผ้าดิบ ผ้าฝ้าย ผ้าถุงของพระสงฆ์

ผ้าถักทอหลากหลายต่าง ๆ ตามคติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น จากนั้นจะพบว่ามีภาชนะเก็บข้าวเปลือกใบลานเก็บไว้ตามตู้ธัมม์ หีบธัมม์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบการดูแลรักษาหีบธัมม์ใบลานล้านนาของเจ้าอาวาสและปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นทั้งผู้ใช้และผู้จัดเก็บหีบธัมม์ใบลานโดยตรง องค์ความรู้ที่นำมาใช้ในปัจจุบันเกิดจากการสะสมภูมิปัญญาและแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยไม่เคยผ่านการอบรมหรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นหลักปฏิบัติตามหลักวิชาการมาก่อน ดังนั้นในการดูแลรักษาหีบธัมม์ใบลานล้านนา จึงเป็นลักษณะของการลองผิดลองถูก นำวิธีการที่ได้ผลตามวิธีการต่าง ๆ เช่น การเก็บใบลานไว้ในตู้ไม้ไม่ให้ถูกแสงแดด เพราะจะทำให้ใบลานมีความเปราะ และแตกหักได้ง่าย มีการห่อใบลานด้วยผ้าเพื่อเป็นการรักษา

ความสะอาดของใบลานให้ปราศจากฝุ่นและป้องกันไม่ให้ใบลานฉีกขาด รวมถึงมีการใช้ก้อนดักกลิ่นเพื่อป้องกันแมลง อีกทั้ง มีการนำใบลานออกมาตากแดดเพื่อฆ่าเชื้อโรค นอกจากนี้ ยังมีการจัดให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้สะดวกต่อการนำมาใช้อย่างไรก็ตาม การใช้ก้อนดักกลิ่นในการไล่แมลงเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องเท่าที่ควร สิ่งที่จะนำมาใช้เพื่อไล่แมลงให้ได้ผลดี คือสมุนไพรป้องกันแมลง เช่น การใช้สารสกัดจากน้ำมะกรูด การบูร การนำเมล็ดพริกไทยมาห่อด้วยถุงผ้าโปร่ง หรือการนำน้ำมันตะไคร้หอมใส่ในภาชนะแล้วนำไปวางตามซอกมุมต่าง ๆ ภายในตู้ และควรหมั่นเปลี่ยนทุก ๑-๒ เดือน ส่วนการจัดเก็บหีบธัมม์ใบลานให้มีอายุยาวนานนั้นจะต้องจัดเก็บในสถานที่ที่มีความเหมาะสม หมั่นดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

ภาพที่ ๑-๒ แสดงการจัดเก็บหีบธัมม์ใบลานของวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ๓-๔ แสดงการจัดเก็บหีบธัมม์ใบลานของวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

๓. ด้านการสร้างเครือข่าย

ภายหลังจากที่มีการสำรวจและจัดหมวดหมู่แล้ว ทางผู้วิจัยได้มีการจัดเวทีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายการสำรวจ รวบรวมคัมภีร์ใบลานล้านนาของวัด ในพื้นที่อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๐๐ คน ประกอบด้วย พระภิกษุ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานล้านนาจากตัวแทนวัดที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายจำนวนวัดละ ๔ คน

การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายการสำรวจ รวบรวมคัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดในพื้นที่อำเภอแม่ทะสืบเนื่องมาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการสำรวจรวบรวมคัมภีร์ใบลานข้อมูลที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะ จึงเกิดแนวคิดของการสร้างความร่วมมือในระดับอำเภอเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน ผลจากการระดมความคิดเห็นในการแนวทางการสร้างเครือข่ายการสำรวจ รวบรวมคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะโดยที่ประชุมได้มีมติให้มีการจัดตั้งเครือข่ายคัมภีร์ใบลาน โดยใช้ชื่อว่า “เครือข่ายคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะ” มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการคัมภีร์ใบลานให้ครอบคลุมถึงการดูแลรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู และถ่ายทอด อีกทั้งเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงวัด ชุมชน และสถาบันการศึกษา ให้สามารถดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ใบลานล้านนาได้อย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักวิชาการ

อย่างไรก็ดี ด้านรูปแบบการดำเนินงานของเครือข่ายคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะ ยังมีลักษณะที่เป็นเครือข่ายที่ยังไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน แต่มีศูนย์กลาง

ดำเนินงาน คือ วัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยท่านพระครูปริยัติสุนทร เจ้าอาวาส วัดสันฐานได้พิจารณาตนเป็นผู้ประสานงานในเบื้องต้น

อนึ่ง ในเบื้องต้นได้มีการกำหนดกรอบการดำเนินงานของเครือข่ายไว้ ๔ ประการ คือ ประการที่ ๑ คือ การดูแลรักษา ประการที่ ๒ คือ การอนุรักษ์ ประการที่ ๓ คือ การฟื้นฟู และประการที่ ๔ คือ การถ่ายทอดคัมภีร์ใบลาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การดูแลรักษาคัมภีร์ใบลาน เครือข่ายคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาคัมภีร์ใบลานล้านนา เนื่องจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและบ่งบอกถึงภูมิปัญญา และเรื่องราวที่มีมาตั้งแต่อดีต จึงได้กำหนดระเบียบปฏิบัติให้แก่วัดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย จำนวน ๒๕ วัด ได้มีการจัดเก็บคัมภีร์ใบลานที่คงอยู่ รวมทั้งดำเนินการป้องกันรักษาคัมภีร์ใบลานล้านนาด้วยวิธีที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันไม่ให้ใบลานเกิดความชำรุดเสียหายมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งในขั้นต้นผู้วิจัยได้สาธิตให้เห็นกระบวนการจัดเก็บใบลานที่ถูกวิธี โดยการใช้ไม้ประกับประกบใบลานทั้งสองด้าน จากนั้นห่อด้วยผ้าเพื่อป้องกันฝุ่นละอองและแมลงเข้าไปทำลาย

อนึ่ง ในการดูแลรักษาคัมภีร์ใบลานล้านนา สมาชิกเครือข่ายต้องสามารถจัดเก็บและดูแลรักษาคัมภีร์ใบลานอย่างถูกวิธี การดำเนินงานแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ มีผู้รับผิดชอบหลัก คือ เจ้าอาวาส และปราชญ์ชาวบ้าน ในขั้นตอนการห่อใบลานนั้นอาจขอความร่วมมือจากชาวบ้านหรือเยาวชนที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วม

๒. การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน มีการกำหนดให้วัดที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย ได้ดำเนินการรวบรวมคัมภีร์ใบลานที่มีอยู่เพื่อจัดระบบด้วย

การบันทึกหลักฐานและจัดทำบัญชีคัมภีร์ใบลาน โดยผู้ประสานงานเครือข่าย ได้นำเสนอตัวอย่าง วัดสันฐาน ที่มีการสำรวจรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ที่มีผลสำเร็จของการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมโดยจะทำการสำรวจตามแบบฟอร์ม ให้ทราบถึงชื่อเรื่อง หน้าทับเกล้า บัญชี หน้าทับปลาย จำนวนหน้าจารหน้าละ กี่บรรทัด สภาพเอกสาร การซ่อมแซม ข้อความท้ายใบลาน และเวลาที่จาร จากนั้นนำข้อมูลมาจัดระบบออกเป็นหมวดตามเนื้อเรื่อง จำแนกเป็น ๑๑ หมวด คือ (๐๑) พุทธศาสนา (๐๒) นิทานพื้นบ้าน (๐๓) กฎหมายโบราณ (๐๔) จริยศาสตร์ (๐๕) ประวัติศาสตร์ (๐๖) โหราศาสตร์ (๐๗) โคลงกลอน (๐๘) ยาสมุนไพร (๐๙) ลัทธิพิธีกรรม (๑๐) ไสยศาสตร์ และ (๑๑) ปกิณกะ

อย่างไรก็ตาม หากสมาชิกเครือข่ายสามารถดำเนินการรวบรวมคัมภีร์ใบลานล้านนาได้อย่างเป็นระบบดังรายละเอียดข้างต้น ผู้ประสานงานจะดำเนินการจัดทำระบบฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลานล้านนา โดยกำหนดให้สมาชิกเข้ามาลงทะเบียนเพื่อให้เห็นภาพรวมของการรวมกลุ่มในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของอำเภอแม่ทะ รวมถึงให้ผู้ที่มีสนใจมีช่องทางของเว็บไซต์ในการเข้าถึงได้อย่างสะดวกและง่ายต่อการค้นหา

๓. การฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน สมาชิกเครือข่ายคัมภีร์ใบลานล้านนาได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่นำไปสู่การฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการให้แก่พระภิกษุเยาวชน และประชาชนที่สนใจ โดยให้ตัวแทนวัดที่เข้าร่วมประชุมร่วมเป็นคณะกรรมการประสานการดำเนินงานผ่านกิจกรรมสำคัญ อาทิ กิจกรรมการต้มใบลาน การจารใบลาน กิจกรรมสำรวจผู้ที่มีความรู้ด้านอักษรล้านนาในชุมชนมาเป็น

ผู้ถ่ายทอดความรู้อักษรล้านนาให้แก่เยาวชนและประชาชนที่สนใจ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอักษรล้านนาในภาคฤดูร้อนสำหรับโรงเรียนวัดและโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่

๔. การถ่ายทอดคัมภีร์ใบลาน สมาชิกเครือข่ายคัมภีร์ใบลานล้านนาให้ความสำคัญกับรูปธรรมของการอนุรักษ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการด้วย จึงได้มีการกำหนดให้มีการถ่ายทอดคัมภีร์ใบลานล้านนาในรูปแบบกิจกรรมความร่วมมือจากสถานศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการนำบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านอักษรธรรมล้านนา เป็นผู้ถ่ายทอดอักษรธรรมล้านนา ที่ถูกต้องให้แก่ชุมชน

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ดังนี้

๑. วัดสันฐานเป็นศูนย์กลางการประสานงานของเครือข่ายและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

๒. สมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่าย จำนวน ๒๕ วัด ต้องดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ พื้นฟู และถ่ายทอดคัมภีร์ใบลานล้านนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

๓. เครือข่ายเป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานอย่างมีส่วนร่วม และทำงานบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

อีกทั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนดแผนกิจกรรมของเครือข่ายคัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดในอำเภอแม่ทะไว้ ดังนี้

๑. การจัดให้มีการอบรมการอ่าน การเขียนอักษรล้านนา ให้แก่พระภิกษุ และผู้สนใจทั่วไป

๒. การดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อฟื้นฟู
การต้ม การจารใบลาน

๓. การดำเนินการรวบรวมและจัดเก็บคัมภีร์
ใบลานล้านนาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

๔. การจัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้คัมภีร์
ใบลานล้านนาให้แก่วัดและชุมชน

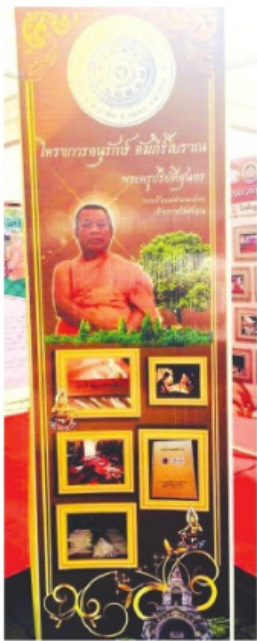
๕. การผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่น
เกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานล้านนา

๔. ด้านการเผยแพร่

การเผยแพร่คัมภีร์ใบลานในปัจจุบัน พบว่า
มีการเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การนำ
คัมภีร์ใบลานที่สำคัญออกมาเทศน์ในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา การจัดนิทรรศการเชิงวิชาการ
การศึกษาวิจัย การบูรณาการเข้ากับการเรียน
การสอน นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ในรูปแบบ
ฐานข้อมูลในเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา
หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

อนึ่ง การจัดทำฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลาน
ล้านนา ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ
การได้รับการจัดเก็บในสภาพที่เหมาะสม เพื่อ
รักษาไว้เป็นมรดกให้กับชุมชนต่อไป อีกทั้ง
ยังสามารถนำข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ ที่บันทึก
ลงในใบลานมาศึกษาและเผยแพร่ในรูปแบบ
ของหนังสือและสื่อออนไลน์ ถือเป็นการอำนวยความสะดวกต่อพระภิกษุ สามเณร นักวิชาการ
นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลานที่จัดทำในปัจจุบัน
ประกอบไปด้วย ฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลาน
วัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง
สามารถเข้าถึงได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่
<http://www.human.lpru.ac.th/husocculture/>
โดยได้แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ผู้จัดการระบบ
เป็นช่องสำหรับบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ๒) ผู้ใช้งาน
สามารถสืบค้นด้วยคำค้นต่าง ๆ คือ ชื่อเรื่อง
หมวด และปี ตลอดจนการสืบค้นอย่างละเอียด

ภาพที่ ๕-๗ การจัดนิทรรศการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ณ วัดสันฐาน ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

ลำดับ	วันที่สำรวจ	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	จำนวน (หน้า)	ปี (พ.ศ., จ.ศ., พ.ศ.)	หมายเหตุ
1	21 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1297	ต้นฉบับ
2	21 ก.ค. 2557	ชาวนิล	-	1	-	-
3	21 ก.ค. 2557	ชาวนิล	-	1	1298	ต้นฉบับ
4	21 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	-	-
5	21 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	ต้นฉบับ
6	21 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1297	-
7	21 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
8	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	-	-
9	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
10	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
11	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
12	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
13	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
14	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
15	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
16	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
17	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
18	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-
19	19 ก.ค. 2557	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	1	1298	-

ภาพที่ ๘ ฐานข้อมูลคัมภีร์โบราณวัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ประกอบด้วย วันที่สำรวจ ชื่อเรื่อง จำนวนผูก
ปีที่สร้าง (พ.ศ., จ.ศ.) และหมายเหตุ

ฐานข้อมูลคัมภีร์โบราณวัดนาแก้ว
ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
สามารถเข้าถึงได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่
http://www.human.lpru.ac.th/palm_leave_1/
โดยได้แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ผู้จัดการระบบ
เป็นช่องสำหรับบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ๒) ผู้ใช้งาน
สามารถสืบค้นด้วยคำค้นต่าง ๆ คือ ชื่อเรื่อง
หมวด และปี ตลอดจนการสืบค้นอย่างละเอียด

ประกอบด้วย วันที่สำรวจ ชื่อเรื่อง จำนวนผูก
ปีที่สร้าง (พ.ศ., จ.ศ.) และหมายเหตุ

นอกจากนี้ ฐานข้อมูลคัมภีร์โบราณวัดสันฐาน
ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง แล้วยังได้
มีการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลงานปริวรรตคัมภีร์โบราณ
ล้านนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สามารถเข้าถึงได้โดย
ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่ <http://www.human.lpru.ac.th/husocculture/> โดยได้แบ่งเป็น ๒ ส่วน
คือ ๑) ผู้จัดการระบบ เป็นช่องสำหรับบันทึกข้อมูล

ลำดับ	วันที่สำรวจ	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	จำนวน (หน้า)	ปี (พ.ศ., จ.ศ., พ.ศ.)	หมายเหตุ
1	17 ก.ค. 2563	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	0001	1	1297
2	17 ก.ค. 2562	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	0002	1	1298
3	17 ก.ค. 2562	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	0003	1	1298
4	17 ก.ค. 2562	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	0004	1	1298
5	17 ก.ค. 2562	คัมภีร์สังเขปธรรม	-	0005	1	1298

ภาพที่ ๙ ฐานข้อมูลคัมภีร์โบราณล้านนา วัดนาแก้ว ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ฐานข้อมูลงานปริญญานิพนธ์ในฐานานา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง					
ค้นหาตาม:	ชื่อเรื่อง *	ผู้แต่ง	ค้นหา		
ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้ประพันธ์	แหล่งที่มา	ไฟล์	หมายเหตุ
1	ตำนานท้าวเวียงคำ	วารี ร.ต.พรพจน์ อิมภักดิ์	ฉบับวิจัย ม.อ. ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง		-
2	ตำนานพระเจ้าศรีอริยโศก	อุบลรัตน์ แสนวัน	วัดทุ่งคำ ตำบลเวียงคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่		-
3	นิทานใจดีใจงาม	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
4	นิทานพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
5	นิทานปรัมปราพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
6	ปรัมปราพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
7	ปรัมปราพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
8	ปรัมปราพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.อ. ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง		-
9	พระยาสุเมธ	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
10	พุทธประวัติ	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
11	นาคโกลาหล	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
12	นาคพันธุ	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-
13	ลวดลายพื้นบ้าน	อุบลรัตน์ แสนวัน	ฉบับวิจัย ม.ราชภัฏ ลำปาง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.ลำปาง		-

ภาพที่ ๑๐ งานซ่อมงานปรัวรตคัมภีร์ใบลานล้านนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ต่าง ๆ ๒) ผู้ใช้งาน สามารถสืบค้นด้วยคำค้นต่าง ๆ คือ ชื่อเรื่อง ผู้ปริวรรต และแหล่งที่มา ตลอดจน การสืบค้นอย่างละเอียด ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ผู้ปริวรรต แหล่งที่มา ไฟล์ และหมายเหตุ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยการเผยแพร่ในรูปแบบฐานข้อมูลงานปริวรรตคัมภีร์ใบลาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ ผู้สนใจ และนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่ ได้รับการศึกษาเรียนรู้ในวงวิชาการ

รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ด้าน กล่าว คือ ด้านการสำรวจคัมภีร์ไบเบิล พบว่า วัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางรวม ๖๘ วัด มีความต้องการสำรวจ อนุรักษ์ พื้นฟู

คัมภีร์ไบเบิลล้านนา จำนวน ๒๕ วัด และไม่ต้องการ
สำรวจ จำนวน ๔๓ วัด ด้านรูปแบบการจัดเก็บคัมภีร์
ไบเบิลพบว่า ไม่มีการจัดให้เป็นระเบียบ และไม่มี
รูปแบบในการจัดเก็บที่ชัดเจน หรือเป็นหมวดหมู่
บางผูกแยกออกจากกัน บางผูกตัวไบเบิลแยกออก
เนื่องจากสายสยองที่ใช้สำหรับร้อยไบเบิลขาดหรือ
หมดอายุการใช้งาน นอกจากนี้ ยังมีการห่อด้วยผ้า
ห่อคัมภีร์ไบเบิลที่มีลักษณะต่างกัน ตามคติความเชื่อ
ของแต่ละท้องถิ่น และเก็บรักษาไว้ตามตู้ธัมม
หีบธัมม เป็นต้น ด้านการสร้างเครือข่าย มีการกำหนด
กรอบการดำเนินงานของเครือข่ายไว้ ๔ ประการ คือ
ประการที่ ๑ การดูแลรักษา ประการที่ ๒ การอนุรักษ์
ประการที่ ๓ การฟื้นฟู และประการที่ ๔
การถ่ายทอดคัมภีร์ไบเบิล และด้านการเผยแพร่
พบว่า ปัจจุบันมีการเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย
เช่น การนำคัมภีร์ไบเบิลที่สำคัญออกมาเทศน์
ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดนิทรรศการ
เชิงวิชาการ การศึกษาวิจัย การบูรณาการเข้ากับ
การเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่
ในรูปแบบฐานข้อมูลในเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา
หน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยพบประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล กล่าวคือรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาเพื่อนำไปสู่การจัดเก็บด้วยระบบดิจิทัลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า การสำรวจและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานมีการสำรวจ อนุรักษ์ พื้นฟู ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดกรอบการดำเนินงานของเครือข่ายไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม วิธีการเก็บรักษา ก็จัดเก็บด้วยวิธีการที่ทันสมัย เช่น ถ่ายภาพดิจิทัล บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่า ฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลานล้านนา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นและเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้คัมภีร์ใบลานเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์พื้นฟูเอกสารโบราณล้านนาวัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ของตุลาภรณ์ แสนปรน (๒๕๕๗) ผลการศึกษการถ่ายทอดคัมภีร์ใบลานล้านนาจึงสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของวัดชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม มีกิจกรรมโครงการที่วัดและชุมชนต้องการดำเนินการร่วมกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมให้การส่งเสริมสนับสนุน เช่น โครงการต้มใบลาน โครงการหลักสูตรฤดูร้อนภาษาล้านนา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมจาก ๓ ส่วน แบบ “บ ว ร” ได้แก่ บทบาทของวัดและชุมชน บทบาทของภาครัฐ และ

บทบาทของคนในแวดวงวิชาการ โดยมีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ปลุกฝังให้คนในชุมชนรู้สึกรักและหวงแหน ตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานในชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชน

๒. ควรมีการขยายเครือข่ายในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก วชิรญาโณ, พระ. (๒๕๔๕). **คู่มือการสำรวจคัมภีร์ใบลาน**. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา.
- ตุลาภรณ์ แสนปรน. (๒๕๕๗). **รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้คัมภีร์ใบลานเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ พื้นฟู เอกสารโบราณล้านนาวัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**. งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗.
- ๒๕๕๘. **รายงานการวิจัยการวิเคราะห์คัมภีร์ใบลานวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.